

RAJASTHAN PUBLIC SERVICE COMMISSION, AJMER

SYLLABUS FOR EXAMINATION FOR THE POST OF TEACHER, GRADE-II (SANSKRIT) SANSKRIT EDUCATION DEPARTMENT

(I) General knowledge and Current affairs with special reference to Rajasthan:

Current affairs of Rajasthan, Major current issues and happenings at state level related to Political, Socio economic, Games and Sports aspects.

Indian Constitution - salient features. Indian Political System - Union Executive - President : Powers and Functions. Prime Minister & Council of Ministers-Powers and Functions..

Office of Governor, Chief Minister and Cabinet Role and functions of state Secretariat, role of Chief Secretary, Local Government in Rajasthan - Rural and urban, Major institutions and their role in various developmental programmes - Women empowerment through local Governance.

(II) Geographical, Historical and Cultural Knowledge of Rajasthan - Location, Extention, relief features, climate, drainage, soil resource, Vegetation, Irrigation, Multipurpose Projects, Agriculture, Live Stock, Dairy Development, Minerals - Power resource, Population distribution and growth, Literacy, Sex-ratio, Religious Composition, Industries, Major Tourists Centres and Means of Transportation of Rajasthan.

Main centres of Uprising and Protest in Rajasthan in 1857.

Freedom movement in Rajasthan and freedom fighters of Rajasthan, Integration of Rajasthan - various stages. People, Religion and culture of Rajasthan - Saints of Rajasthan, Lok Devta and Deviyan, various temples.

Important fairs and festivals, Folk songs and dances, Historical Palaces and Forts, Major Centres of Sufism in Rajasthan - Ajmer, Sarwar and Nagaur.

(III) Educational Psychology :

- 1 Educational Psychology - meaning, scope and contribution of educational psychology in field of Education.
- 2 Learning - Its Meaning, Factors affecting Learning, Different Theories of Learning and its implications for a teacher.
- 3 Development of Learner - Physical, Emotional and Social development of child and their implications for Learning.
- 4 Individual differences and Education for Special Children.
- 5 Motivation - Meaning and role in the process of learning.

(IV) School Subject (Sanskrit) :

संस्कृतमाध्यमेन प्रश्नाः प्रष्टव्याः।

1. व्याकरणस्य परिभाषिकशब्दाः -

अंकाः 40

संहिता, पदम्, गुणः, वृद्धिः, विभाषा, प्रगृह्यम्, टि, अव्ययम्, आगमः, लोपः, प्रातिपादिकम्, उपधा, अनुनासिकः।

2. संज्ञाप्रकरणतः सामान्यप्रश्नाः-

(क) प्रत्याहारज्ञानम् (ख) उच्चारणस्थानानि (ग) प्रयत्नाः।

3. निम्नलिखितसन्धिसूत्रानुसारं सन्धिः, सन्धिविच्छेदः, शब्दसिद्धिश्च
अकःसवर्णे दीर्घः, इको यणचि, एचोऽयवायावः, आद्गुणः, वृद्धिरेचि, एङि पररूपम्, एङ पदान्तादति, स्तोःश्चुनाश्चुः, ष्टुना ष्टुः, झलां जशोऽन्ते, तोर्लि, मोऽनुस्वारः, अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः, अतो रोरप्लुतादप्लुते, हशि च, रो रि, ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः ।
4. निम्नलिखितसमासानां सामान्यविग्रहःसमासश्च
अव्ययीभावः, तत्पुरुषः, कर्मधारयः, द्विगुः, बहुव्रीहिः, द्वन्द्वः ।
5. निम्नलिखितप्रत्ययानां सामान्यप्रश्नाः—
क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्, तुमुन्, क्त्वा, ल्यप्, तव्यत्, अनीयर्, यत्, ण्यत्, क्यप्, तरप्, तमप ।
6. शब्दरूपाणि — रामः, मुनिः, साधुः, पितृ, गच्छत्, आत्मन्, लता, नदी, वधू, वारि, मधु, अस्मद्, युष्मद्, तत्, इदम्
7. रामः, रमा, वारि, अस्मद्, एतेषां शब्दानां रूपसिद्धयः ।
8. धातुरूपाणि — लट्, लङ्, लट्, लोट्, विधिलिङ् —लकारेषु सामान्यप्रश्नाः ।
भू, अस्, दा, जन्, शक्, प्रच्छ्, कृ, ज्ञा, चुर, दृश्, नम्, पा, सेव् ।
9. निम्नलिखितकारकसूत्रानुसारं सामान्यप्रश्नाः अशुद्धिसंशोधनं च
प्रातिपादिकार्थं लिङ्ग — परिमाण — वचनमात्रे प्रथमा, कर्तुरीप्सिततमं कर्म, अकथितं च, अधिशीङस्थासां कर्म, उपान्वध्याङवसः, कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे, साधकतमं करणम्, कर्तृकरणयोस्तृतीया, सहयुक्तेऽप्रधाने, येनाङ्ग—विकारः, कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम्, नमः—स्वस्ति—स्वाहा—स्वधाऽलं वषड्योगाच्च, ध्रुवमपायेऽपादानम्, जनिकर्तुःप्रकृतिः, भुवः प्रभवः, कर्तृकर्मणोः कृतिः, आधारोऽधिकरणम्, यतश्च निर्धारणम्
10. छन्दांसि —
गुरुलघुज्ञानम्, गणपरिचयः, आर्या, विद्युन्माला, अनुष्टुप्, इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, वंशस्थः, द्रुतविलम्बितम्, वसन्ततिलका, मालिनी, रथोद्धता, मंजुभाषिणी ।
11. अलंकाराः—
अनुप्रासः, यमकः, श्लेषः, वक्रोक्तिः, उपमा, रूपकम्, अनन्वयः, व्यतिरेकः, उत्प्रेक्षा, अपह्नुतिः, विभावना, विशेषोक्तिः ।
12. संस्कृतसाहित्येतिहासस्य सामान्यपरिचयः
वाल्मीकिः, वेदव्यासः, कालिदासः, भारविः, माघः, दण्डी, बाणभट्टः, सुबन्धुः, अम्बिकादत्तव्यासः, भासः, भवभूतिः, विष्णुशर्मा ।
13. निम्नलिखितग्रन्थानां सामान्याध्ययनम् —
ईशावास्योपनिषद्, श्रीमद्भगवद्गीता (द्वितीयोऽध्यायः) अभिज्ञानशाकुलन्तम् (चतुर्थोऽङ्क), नीतिशतकम् ।

(V) Educational Methodology (Sanskrit)

शिक्षणविधयः

1. भाषाकौशलसम्बद्धाः प्रश्नाः

अंकाः:30

(क) अध्यापनकौशलाभिवृद्धिविषयकविधयः ।

(ख) लेखनकौशलाभिवृद्धिविषयकविधयः ।

2. शिक्षणविधयः

(क) उच्चारण शिक्षणम्

(ख) व्याकरणशिक्षणम्

(ग) गद्यशिक्षणम्

(घ) पद्यशिक्षणम्

(ङ) कथाशिक्षणम्

(च) नाटकशिक्षणम्

3. अध्यापनकौशलम्

(क) प्रस्तावनाप्रश्नाः

(ख) अन्वेषणप्रधानप्रश्नाः

(ग) श्यामपट्टप्रश्नाः

(घ) प्रश्नोत्तरकौशलप्रश्नाः

(ङ) प्रवाहकौशलप्रश्नाः

4. पाठयोजना

(क) गद्यपाठयोजना

(ख) पद्यपाठयोजना

(ग) नाटकपाठयोजना

(घ) व्याकरणपाठयोजना

(ङ) अनुवादपाठयोजना

5. संस्कृतशिक्षणस्य पद्धतयः

Scheme and syllabus of competitive examination for the post of Teacher Grade II (Sanskrit)

1 The competitive examination shall carry 200 marks.

2 Duration of examination shall be two hours.

3 The question paper of written examination shall carry multiple choice type questions.

4 Paper shall include following subjects carrying the number of marks as shown against them :-

(i) General Knowledge and Current Affairs with special reference to Rajasthan. 60 Marks

(ii) Geographical, Historical & Culture Knowledge of Rajasthan. 60 Marks

(iii) Educational Psychology 10 Marks

(iv) School Subject (Sanskrit) 40 Marks

Note : Standard of contents of School subject shall be of the Praveshika standard.

(v) Educational Methodology (Sanskrit) 30 Marks

Total 200 Marks

* * * * *